

Josef Albers egyik képi sémájának strukturális elemzése, 1974–75

Elemzésemben azt szeretném bizonyítani, hogy a vizuális intuíció a mennyiségeket kombináló gondolkodás egyik öntudatlan, tudat alatt működő módja. A mű ezért nem más, mint egy bizonyos cél irányába törekvő és optimális megoldást kereső folyamat végeredménye.

Csak formális elemzésre törekedtem.

Josef Albers azt kérdezte önmagától: miként sűrítsem össze a színek kölcsönhatásáról („Interaction of Color”) szerzett tapasztalataimat egyetlen képbe?

Egy ‚igazi’ komplex kép minden más összetevőjét elhagytam, s hogy e veszteséget kiegyenlítssem, a képi eszközök végtelen halmazából kiválasztok egy olyan szemléletes sémát, amelynek segítségével valamely színnek egy másik színtől való függését megmutathatom. Hiszen egy bizonyos szín ténylegesen mindig egy és ugyanaz (önmagával azonos), másfajta, megváltozott szín lesz azonban belőle, ha egy másik szín más mennyiségi viszonyai közé helyezem.

Jóllehet a gondolkodás minden formája valamilyen rendszerhez kapcsolódik, a fenti sémát csak egyetlen rendszerben találhatjuk meg.

Az intuitív, keresgélő gondolkodás egy bizonyos rendszerben a megszerkeszthető formális kapcsolatok számos kombinációját ‚letapogatja’ és szelektálja. Ha nem találja meg a szándékának megfelelő képi sémát, akkor gondolkodásának új rendszert keres, és ebben addig tapogatózik, amíg a céljának megfelelő formális kapcsolatokat meg nem találja.

A szelekció utolsó fázisai:

1. Kiválasztjuk a kétdimenziós, derékszögű, homogén, kitüntetett irány nélküli koordináta-rendszert.
2. A fenti rendszerben szerkeszthető összes lehetséges figura közül kiválogatjuk a koordináta-rendszer egész számú egységeivel konstruálható három négyzetet, konkrétan: 20×20 , 12×12 és 8×8 egységnyi négyzetet.
3. E három négyzet kombinációi közül azokat fogadjuk el, melyek eleget tesznek a következő feltételeknek:
 - a) A négyzetek oldalai egybe esnek a rendszer koordinátaival.
 - b) Egyetlen kisebb négyzet sem lépi túl a nála nagyobb négyzet oldalait.
 - c) A kombinációk felsorolásakor a négyzetek egységei és a koordináta-rendszer egységei egybe esnek.

Ilyen körülmények között rábukkanhatunk a keresett képi séma ideális megoldására: elemzésem 81 rajzon 2025 lehetséges kombinációt eredményezett. Ezek mindegyike különböző, egymástól eltérő jellegű és más-más vizuális cél elérésére alkalmas.

A színek kölcsönhatásának megjelenítésére („Interaction of Color”) az 558. kombináció az optimális megoldás, hiszen ez lehetőséget nyújt arra, hogy a 3 szín 3 különböző mennyiségi viszonyának, 3 különböző kölcsönhatását megfigyelhessük.

A 962., az 1064. és az 1468. képi sémák az 558. séma vízszintes és függőleges szimmetrikus esetei, azzal mégsem egyenértékű megoldások, jóllehet struktúráik látszólag azonosak.

Formális dinamikájuk, formális nyugtalanságuk miatt szemünk nem tud a szín jelenségeire koncentrálni. Egyedül az 558. séma formális nyugalma és színmennyiségeinek eloszlása teszi lehetővé számunkra a színek finom változásainak megfigyelését.

A legalkalmasabb, legkedvezőbb képi séma tehát az, amelyet Josef Albers megtalált.

Köln, 1976. 07. 06.

in: K. A. Szintetikus szekvenciák 1968–1995, Műcsarnok, Budapest, 1995., katalógus.

német nyelvű közlés: Josef Albers mit einer Struktur-Analyse von Attila Kovács, Wallraf-Richartz-Museum, Museum Ludwig Köln, 1976, kiállítási füzet és A. K. Struktur-Analyse eines Bild-Schemas von Josef Albers, 2.025 Resultate, 1974–75, Galerie Hilger & Schmeer, Duisburg, 1978., katalógus